

Bulshada

Tilmaamayaasha iyo Walxaha Ka Mid Noqoshada Tayada Sare leh

<https://ectacenter.org/topics/inclusion/indicators.asp>

Diseembar 15, 2023

Tilmaamaha C1: Kooxda Ka Mid Dhigida Bulshada (CIT)

Kooxda Isku-Darka Bulshada (CIT) waxay ka kooban tahay maamulayaal ka kala socda daryeelka ilmaha, Bilowga Barbaarinta, iyo [Qaybta B, barnaamijyada Qaybta 619](#), shaqaalaha barnaamijka, xubnaha qoyska iyo dadka waaweyn ee naafada ah ee wakiilka bulshada, iyo shuraakada bulshada. Kooxdani waxay hormarisaa oo ay fulisaa qorshayaal hawleed hagaya, taageeraya, oo hubinaya helitaanka goobo loo wada dhan yahay iyo hirgelinta dhaqamada loo wada dhan yahay. CIT waxay sidoo kale hubisaa in agabyada iyo isgaarsiinta lagu heli karo qaabab iyo luqado kala duwan.

CIT:

1. Waxay leedahay isku-duwe u adeegga sida xiriirka hogaanka oona qabanqaabiya shirarka kooxda.
2. Waxay leedahay xubno matalaya barnaamijyada baladka iyo baadiyaha, daryeelka ilmaha, degmada dugsiga (tusaale ahaan, Gobolka PK), wax ka qabashada hore, Bilowga Barbaarinta, iyo qoysaska. Xubinimadu waxay ku kooban tahay dad aan ka badnayn 15 xubnood.
3. Waxay awood u siisaa xubnaha inay ka qaybqaataan hirgelinta dhammaan hawlaha iyo mas'uuliyadaha CIT. Waxay soo saartaa qorshe hawleed qoran oo leh hadafyo iyo ujeedooyin la jaanqaadaya bayaankeeda ujeeddada iyo tilmaamayaashan.
4. Waxay ka warqabtaa barnaamijyada carruurnimada hore iyo nidaamyada adeeg bixinta ee bulshada ka dhex jira, oo ay ku jiraan hawlaha iyo ujeedooyinka barnaamijka, dadka loo adeego (tusaale ahaan, Bartayaasha Labada Luuqadood [DLL-yada]), u qalmida barnaamijka, ama jadwalka ama saacadaha hawlgalka
5. Waxay soo saartaa, hirgelisaa, oo si ballaaran u wadaagtaa bayaan ujeedo leh oo ku aadan ku darista carruurta naafada ah.
6. Waxay u gudbisaa faa'iidooyinka iyo shuruudaha sharciga ah ee ka mid noqoshada barnaamijyada carruurnimada hore, nidaamyada adeeg bixinta, iyo qoysaska ka tirsan bulshada.
7. Waxay la wadaagtaa oo ay ka caawisaa isticmaalka [Tilmaamayaasha Barnaamijka Deegaanka ee Ka Mid Noqoshada Tayada Sare leh](#) iyo [Tilmaamayaasha Deegaanka ee Daryeelka Hore iyo Waxbarashada ee Ka Mid Noqoshada Tayada Sare leh](#) ee dhammaan qoysaska, xubnaha bulshada, iyo bixiyeyaasha adeegga gaarsiinta.
8. Waxay dib u eegtaa bayaanka ujeeddada marka la bilaabayo shirarka waxayna u isticmaashaa

inay ku hagto qorshayn hawleed.

9. Waxay fududaysaa heshiisyada rasmiga ah ee ka dhexeeya shuraakada bulshada kuwaas oo kor u qaada ka mid noqoshada bulshada: iyadoo habaynaysa shaqaalaha si ay u bixiyaan adeegyada daryeelka hore ee bulshada iyo goobaha waxbarashada; tusaale ahaan, iyadoo loo marayo fursadaha horumarinta xirfadeed ee la wadaago iyo agabyada; iyo in la wadaago agabyada gaadiidka.
10. Si joogto ah ayey u kulantaa si ay wax uga qabato horumarka laga gaaray hadafyada ku saabsan qorshe hawleedka ka mid noqoshada.
11. Waxa ay sanad walba ka warbixisaa guulaha iyo horumarka laga gaaray tirada iyo tayada deegaannada loo dhan yahay iyo waxqabadyada kale ee la xiriira qorshayaasheeda waxqabadka ee ku aadan Kooxda Hoggaanka Gobolka ama Kooxda Hogaaminta Barnaamijka Ka Mid Noqoshada, warbaahinta, siyaasad dejiyeyaasha, qoysaska iyo bulshada guud ahaan.
12. Waxay siisaa fursadaha bulshada si loogu dabaaldego horumarka.
13. Waxay iskaashi la samaysaa shaqaalaha dugsiga degmada si ay u kordhiyaan waxbarashada loo dhan yahay iyo fursadaha ka qaybgalka inta lagu jiro iyo ka dib dugsiga ee ardayda da'doodu tahay dugsiga hoose ee hore.
14. Waxay u gudbisaa baahida loo qabo in wax laga qabto caqabadaha ka dhanka ah ka mid noqoshada ee la xiriira siyaasadaha, habraacyada, iyo maalgelinta lagu aqoonsaday barnaamijyada bulshadooda dhexdeeda ee wakaaladaha gobolka ama Kooxda Hoggaanka Gobolka, Barnaamijka Maxaliga ah, iyo Kooxda Hoggaanka Ka Mid Noqoshada.

TILMAAMAHA C2: Shuraakada Qoyska

CIT waxay cilaaqaadyo la samaysaa qoysaska haysta carruurta naafada ah, waxayna ku lug leedahay wada-horumarinta dhammaan siyaasadaha iyo hindisayaasha. Cilaaqaadyadan adag iyo kuwa isdhaafsiga ah ee lala leeyahay qoysaska waxa loo aasaasay si kor loogu qaado ka qaybgalkooda ku aadan horumarinta iyo hirgelinta siyaasadaha iyo hindisayaasha la xiriira ka mid noqoshada. Qoysaska waxaa loo arkaa ilo ay ka yimaadaan fikrado qiimo leh oo codkooda waxaa lagu daraa hannaanka qorshaynta iyo go'aan gaarista ee siyaasadaha, hawlaha, iyo agabyada.

CIT:

1. Waxay taageertaa inay qoysaska si firfircoon uga qaybgalan hawlaheeda.
2. Waxay ka hawlgelisaa qoysaska qaybta ka ah CIT iyadoo isticmaalaya isgaarsiin laba-gees ah iyo iyadoo abuuraysa deegaan codkooda lagu maqlo iyadoo la siinayo ixtiraamo iyo qiimo la mid ah kuwa xubnaha kale ee CIT.
3. Waxay siisaa hagitaan iyo macluumaad ku saabsan barnaamijyada iskaashiga qoyska ee waxtarka leh.
4. Waxay bixisaa tababar si loo hubiyo in dhaqaalaha qoysaska ee aqoonta iyo aragtidooda dhaqameed ee ku saabsan naafada iyo ka mid noqoshada la ansixiyay.
5. Waxay xaqiijisaa in qoysasku dib u eegaan oo ay jawaabcelin ka bixiyaan dhammaan dukumeentiyada, gaar ahaan kuwa loo sameeyay qoysaska.
6. Waxay bixisaa turjumaad luqadeed haddii loo baahdo.

TILMAAMAHA C3: Wacyigelinta iyo Ballanqaadka

CIT waxay si ula kac ah u horumarisaa wacyiga iyo u heelanaanta ka mid noqoshada barnaamijyada, bixiyayaasha, qoysaska iyo bulshada.

CIT:

1. Waxay ka codsataa macluumaadka iyo jawaabcelinta barnaamijyada bulshada gaarka ah, qoysaska, bulshada, iyo dhinacyada ay khusayso ee ku saabsan aqoonta ay u leeyihiin ka mid noqoshada.
2. Waxay soo saartaa oo ay fulisaa qorshe wacyigelin dadweyne oo ka mid noqoshada bulshada oo dhan ah iyadoo adeegsanaysa faa'iidooyinka cilmi-baarista ee ka mid noqoshada iyo aasaaska sharciga ah iyo qaybaha ka mid noqoshada. Xeeladaha wacyigelinta dadweynaha waxaa ka mid ah macluumaad qoran, baraha bulshada, iyo martigelinta booqashooyinka barnaamijyada.
3. Waxa ay u habaysaa qorshaha wacyigelinta dadweynaha ee dhagaystayaasha sida qoysaska, bixiyayaasha wax ka qabashada hore ee maxaliga ah, maamulayaasha dugsiyada dadweynaha ee dhammaan heerarka kala duwan, saraakiisha guddiga dugsigu, agaasimayaasha daryeelka carruurta, maamulayaasha gobolka ee barnaamijyada ECE iyo xeer-dejiyayaal kale sida sharci-dejiyayaasha iyo badhasaabyada.
4. Waxay aqoonsataa, iyadoo la kaashanaysa Tababarayaasha Barnaamijka, xarumaha, dugsiyada ama barnaamijyada si loo muujiyo inay yihiin goobo bandhigeed oo maxalli ah oo laga mid noqdo.
5. Waxay soo saartaa bandhig wacyigelin ah oo lagu shaqaaleysiinayo barnaamijyada.
6. Waxay dejisaa shuruudaha qoritaanka iyo aqbalaadda ee barnaamijyada ka qaybqaadashada hindisaha.
7. Waxay si sanadle ah u qortaa barnaamijyada dhammaan noocyada barnaamijka, gobollada juqraafigeed, iyo aagagga qabaa'ilka.
8. Waxay hubisaa in dadaallada hindisada wacyigelinta dadweynaha iyo dadaallada shaqaalaysiinta ee ka mid noqoshada ay matalaan dhaqanka, luqadaha, iyo hababka (tusaale ahaan, qoraal ahaan ama muuqaal ahaan) ee ku habboon baahiyaha bulshada.
9. Waxay qiimeysaa waxtarka qorshaha wacyigelinta dadweynaha, gaar ahaan marka ay la xiriirto sinnaanta.

TILMAAMAHA C4: Siyaasadaha iyo Habraacyada

CIT waxay sare u qaadaa siyaasadaha iyo habraacyada ka mid noqoshada ee ka tarjumaya bayaanka ujeeddadeeda waxayna taageertaa isticmaalka dhaqamada loo dhan yahay.

CIT:

1. Waxay siisaa fursado ay barnaamijyadu si wadajir ah dib ugu eegaan siyaasadaha iyo habraacyada si loo garawsado wax kasta oo khilaaf dhalin kara ama u dhaqmi kara sidii wax caqabad ku ah ka mid noqoshada.
2. Waxay barnaamijyada siisaa hagitaan iyo macluumaad ku saabsan siyaasadaha iyo

habraacyada taageera oo sare u qaada ka mid noqoshada.

3. Waxay dejisaa habraacyo si wax ku ool ah u taageera qaybsiga kheyraadka iyo isku-duwidda adeeg bixinta barnaamijyada dhexdooda.

TILMAAMAHA C5: Khayraadka Maaliyadeed

CIT waxay fahamsan tahay qulqulada iyo khayraadyada maalgelinta ee la heli karo waxayna ka caawisaa barnaamijyada dib u dejinta, isku dubaridka, iyo lacagaha tidcan si ay u qaabeeyaan una hirgeliyaan dhaqamada loo wada dhan yahay.

CIT:

1. Waxay fududaysaa wada-hadalada wakaaladda iyo barnaamijka ee dhiirageliya wadaagista khayraadka iyo iswaafajinta shuruudaha maalgelinta.
2. Waxay barnaamijyada siisaa hagitaan iyo macluumaadka ku saabsan ilaha maaliyadeed ee la heli karo iyo tixgelinta sharciga ah ee isticmaalka qulqulka maalgelinta oo ay ku jiraan sida loo qaybiyo qarashka saamiga, isku-dhafka, lakabka iyo isku-dubaridka khayraadka.
3. Waxay ka caawisaa barnaamijyada inay aqoonsadaan ilaha maalgelinta si ay u taageeraan hawlaha ka mid noqoshada ugu yaraan saddex sano.

TILMAAMAHA C6: Siyaasadaha iyo Qaab-dhismeedka Shaqaalaha

CIT waxay sare u qaadaa siyaasadaha iyo qaabdhismeedka shaqaalaha ee taageeraya bixinta wax ka qabashada hore, waxbarashada gaarka ah, iyo adeegyada kale ee gaarka ah ee ku dhex jira hawl maalmeedka iyo hawlaha u saamaxaya shaqaalaha barnaamijka inay si wada jir ah u ogaadaan oo ay u fuliyaan dhaqamada ku salaysan caddaynta.

CIT:

1. Waxay fududaysaa wada-hadalada wakaalada iyo barnaamijka ee isbarbardhigaya siyaasadaha iyo qaabdhismeedka shaqaalaha si loo hubiyo inay isku toosnaan ka jirto dhexdooda.
2. Waxay barnaamijyada siisaa hagitaan iyo macluumaad ku saabsan siyaasadaha iyo qaabdhismeedka shaqaalaha ee taageeraya ku dhafida bixinta wax ka qabashada hore, waxbarashada gaarka ah iyo adeegyada la xiriira hawl maalmeedka maalinlaha ah ee goobaha barnaamijka bulshada.

TILMAAMAHA C7: Kooxaynta Isbahaysiga

CIT waxay sare u qaadaa kooxaynta iskaashiga si ay sare ugu qaado waxbarashada iyo horumarka carruurta naafada ah ee ku jira goobaha loo wada dhan yahay.

CIT:

1. Waxay bixisa xeelado wax-ku-ool ah oo kooxaynta iskaashiga ah iyo hagitaan ku saabsan cidda ka mid noqonaysa kooxda iskaashiga ah.

-
2. Waxay bixisaa hagitaan ku saabsan ujeedada, habaynta iyo siyaabaha si wax ku ool ah loogu qiimeeyo kooxaha wada-shaqayneed ee ka dhex jira shaqaalaha dhammaan goobaha iyo barnaamijyada bulshada.
 3. Waxay bixisaa hakis ku saabsan sida loo qiimeeyo ardyada laba-luqadlaha ah (DLL) ee looga shakisan yahay naafanimada xagga luqaddooda hooyo iyo Ingiriiska ah oo ay isticmaalaan turjumaan ama bixiyeyaasha laba-luqadlaha ah. Hagitaankan waxaa ku jira fursado waxbarasho oo loo dhan yahay oo kobciya laba-luqadlanimada carruurta iyo korriinka guud, xitaa marka bixiyayaasha aysan ku hadlin luqadda guriga ee carruurta.

TILMAAMAHA C8: Kaalmada Farsamo ee Gaarka ah iyo Adeegyada La-talinta

CIT waxay aqoonsataa oo ay heshaa kaalmo farsamo oo gaar ah (TA) iyo adeegyo la-talin si ay u taageerto hirgelinta dhaqamada loo dhan yahay waxayna kala xiriirtaa gobolka wixii taageerooyin dheeraad ah ee loo baahan yahay.

CIT:

1. Waxay ku hagtaa kuna wargelisaa barnaamijyada sida loo heli karo TA gaarka ah ee la heli karo ee gobolka iyo deegaanka iyo adeegga la-talinta ee luqadaha iyo siyaabaha sida ugu wanaagsan u daboolaya baahiyaha barnaamijyada.
2. Waxay barnaamijyada ka ururisaa macluumaadka ku saabsan taageerooyinka dheeraadka ah ee looga baahan yahay gobolka, tusaale ahaan, iyadoo la samaynayo qiimayn aan rasmi ahayn iyo mid rasmi ah, oo ay ku jiraan kooxaha diiradda saaraya, ama sahanka.
3. Waxay aqoonsataa oo ku xafidaa TA isgoysyada jinsiyadda, luqadda, naafada, iyo qiimaynta wax ku oolka ah iyo bixinta adeegga DLL ee la tuhunsan yahay ama naafonimada la aqoonsaday.
4. Waxay la shaqaysaa wakaaladaha maxalliga ah si loo aqoonsado xubnaha bulshada u adeega kuwaas oo bixiya adeegyada la-talinta ee loo baahan yahay, mar kasta oo ay suurtagal ah.
5. Waxay soo saartaa qorshaha TA ee barnaamijyada helitaankoodu yar yahay TA, sida miyiga, daryeelka ilmaha qoyska, iyo barnaamijyada carruurnimada hore ee gaarka ah.

TILMAAMAHA C9: Taageerada Barnaamijka ee Horumarinta Xirfadlayaasha

CIT waxay taageertaa barnaamijyada lagu dhisayo aqoonta shaqaalaha, kalsoonida, iyo kartida fulinta dhaqamada loo wada dhan yahay iyo taageerida ka qaybgalka joogtada ah ee fursadaha horumarinta xirfadeed ee la heli karo.

CIT:

1. Waxay barnaamijyada ku hagtaa kuna wargelisaa fursadaha horumarinta xirfadeed ee diyaarsan ee la heli karo (sida, bilaash ah ama qiimo jaban, inta lagu jiro saacadaha dabacsan ama maalmaha horumarinta xirfadda, qaabab iyo luqado kala duwan) oo buuxiya baahiyaha barnaamijka.
2. Waxay aqoonsataa tababarayaasha iyo layliyeyaasha si ay u dhiso oo ay u joogtayso qaadashada barnaamijka oo dhan ee dhaqamada loo dhan yahay.

-
3. Waxay barnaamijyada ku hagtaa kuna wargelisaa hababka horumarinta xirfadeed ee caddaynta ku salaysan sida tababbarka, laylinta, la-talinta, iyo dhaqanka milicsiga (tusaale ahaan, fursadaha kormeeraha-fududeeyey si loo milicsado khibradaha iyo eexda qofka marka loo eego la shaqaynta carruurta iyo qoysaska).
 4. Waxay barnaamijyada ku hagtaa kuna wargelisaa wax ku saabsan dhaqamada loo wada dhan yahay oo ay ku jiraan siidaynta doorka, adeegsiga tignoolojiyada, iyo adeegyada iyo tilmaamaha gaarka ah ee ku lifaaqan.
 5. Waxay ka caawisaa barnaamijyada ururinta xogta wax ku saabsan waxtarka horumarinta xirfadeed ee bixiyayaasha dhaqangelinta dhaqamada loo dhan yahay iyo natiijooyinka carruurta.
 6. Waxay ururisaa xogta horumarka xirfadeed ee bulshada baahiyaha si loo horumariyo fursadaha la wadaago ee tababbarka, laylinta, iyo wixii la mid ah.
 7. Waxay qiimaysaa saamaynta fursadaha horumarinta xirfadeed ee la wadaago ee awoodaha barnaamijyada si ay u bixiyaan ka mid noqoshada.
 8. Waxay barnaamijyada ku hagtaa isticmaalka xogta natiijada ilmaha si ay u qaabeeyaan qorshahooda horumarinta xirfadeed.

TILMAAMAHA C10: Manhajka

CIT waxay hagtaa oo wargelisaa barnaamijyada manhajka cilmi-baarista ku salaysan ee la qabsan kara awoodaha iyo baahiyaha canug kasta waxayna fududaysaa ka mid noqoshada macnaha leh ee carruurta naafada ah. "Ka mid noqoshada macnaha leh" waxaa loola jeedaa waa in carruurta naafada ah aan la siinin oo keliya inay galaan barnaamijyada, laakiin la siiyo fursado ay ku galaan manhajka oo ay galaan isdhexgalka asaagga.

CIT:

1. Waxay bixisaa tusaalooyin manhajka cilmi-baarista ku salaysan ee barnaamijyada maxalliga ah gaar ahaan sida loo aqoonsado manhajka cilmi-baarista ku salaysan ee lagu heli karo luqado badan ama sida loo waafajiyo manhajka Ingiriisiga habboon ee khuseeya.
2. Waxay la wadaagtaa agabyada barnaamijyada sida loo waafajiyo agabyada manhajka ama loo isticmaalo barnaamijyo dheeri ah si loo fududeeyo barashada iyo ka qaybgalka carruurta naafada ah.
3. Waxay wadaagtaa agabyada iyo hagidda sida loo dhejiyo ama loo kabo agabyada manhajka, tusaale ahaan, alaabta lagu ciyaaro ama buugaagta ay wataan wakiillada carruurta iyo qoysaska ee sharfaya kala duwanaanshaha isdhexgalka ee jinsiyadooda, dhaqankooda, luqadooda, iyo aqoonsigooda kartiyeed, (tusaale ahaan, canug Madow oo naafada ah oo laba luqadle ah).
4. Waxay hagtaa barnaamijyo ku saabsan sida loo dhexgeliyo fursadaha waxbarasho ee shakhsiyeed ee manhajka jira ee carruurta naafada ah.

TILMAAMAHA C11: Aruurinta iyo Isticmaalka Xogta

CIT waxay ururisaa, soo koobtaa oo isticmaashaa xogta ka soo baxda barnaamijyada iyo bulshada si ay ula socoto horumarka lagu kordhinayo sinnaanta, fursadaha ka mid noqoshada carruurta naafada ah iyo qoysaska sinji iyo qowmiyad, luqadda, heerka kartida, dakhliga, iyo gobolka juqraafiyadeed.

CIT:

1. Waxay barnaamijyada ku hagtaa kuna wargelisaa wax ku saabsan cabbiraadaha, habraacyada, iyo isticmaalka xogta ee diiradda lagu saarayo isgoysyada LRE, jinsiyadda iyo qowmiyadda, jinsiga, luqadda, iyo qaybta naafada si loo hubiyo ku daritaanka.
2. Waxay ururisaa xogta sannad kasta si ay ula socoto horumarka barnaamijyada qorshahooda hawleed iyo inay ka wada-shaqeeyaan tallaabooyin waxqabad si wax looga qabto horumar la'aanta.
3. Waxay ururisaa xogta sanad walba tirada barnaamijyada ka mid noqoshada boosaska la heli karo waxayna wada-samaysaa tillaabooyinka waxqabadka si loo kordhiyo tiradan, haddii loo baahdo.
4. Waxay ururisaa xogta sanad walba tirada barnaamijyada ka mid noqoshada boosaska la buuxiyey waxayna wada-jirtaa tillaabooyin waxqabad si loo kordhiyo tiradan, haddii loo baahdo.
5. Waxay ururisaa xogta sanad walba tirada barnaamij kasta ee boosaska ka mid noqoshada ee loo baahan yahay waxayna wada-samaysaa tillaabooyinka waxqabadka si loo hubiyo in boosaska la heli karo.
6. Wuxuu sannad walba ka soo ururiyaa xogta horumarka barnaamij kasta oo ku saabsan [Tilmaamayaasha Barnaamijka Deegaanka ee Ka Mid Noqoshada Tayada Sare leh](#) iyo [Tilmaamayaasha Deegaanka ee Daryeelka Hore iyo Waxbarashada ee Ka Mid Noqoshada Tayada Sare](#) waxayna wada-sameeyaan tallaabooyinka waxqabadka si wax looga qabto horumarka.
7. Wuxuu macluumaad ka ururiyaa qoysaska iyo barnaamijyada ku saabsan daldaloolada iyo baahiyaha ka jiro bulshada oo uu isku duba rido tallaabooyinka waxqabadka si wax looga qabto daldaloolada.
8. Waxay la wadaagtaa xogta soo koobitaanka iyo horumarka Kooxda Hogaaminta Qaybta Isdhaafsiga ee Gobolka iyo Kooxda Hogaaminta Ku Darida Barnaamijka.

Xigashada la soo jeediyay:

Xarunta Kaalmada Farsamo ee Carruurnimada Hore, & Xarunta Qaranka ee Hal-abuurka Qaabka Ahraamta (2023). *Tilmaamayaasha ka Mid Noqoshada Tayada Sare*. Laga soo celiyay <https://ectacenter.org/topics/inclusion/indicators.asp>

Nuxurada ku qoran boggan waxaa lagu soo saaray si waafaqsan heshiisyo iskaashi #H326P220002 (Xarunta ECTA) iyo #H326B220002 (NCPMI), ka socda Xafiiska Barnaamijyada Waxbarashada Gaarka ah, Waaxda Waxbarashada ee Maraykanka. Si kastaba ha noqotee, nuxurada ku qoran daruuri ma ahan inay matalaan siyaasadda Waaxda Waxbarashada ee Maraykanka, mana aha inaad u qaadato inay oggolaatay Dawladda Federaalka.

